

Поліщук Антон Сергійович
Аспірант Національної академії Управління
Україна, м. Київ
Спеціаліст Управління платіжних
систем АТ "СБЕРБАНК"
polanton@ukr.net

«ЦИФРОВИЙ ПЕРЕВОРОТ» ТА ЯК УРЕГУЛЮВАТИ ПРАВОВИЙ ВАКУУМ КРИПТОВАЛЮТ

Анотація У статті зроблено огляд подій та передумов, які вимагають якнайшвидшого вирішення питань упорядкування нового сегменту фінансового ринку (вже можна сказати з впевненістю і «порідненого» з ним, ринку інформаційних технологій) – криптовалют. Коротко представлено огляд основних тенденцій та проблематики цього явища, суть законодавчих ініціатив в Україні, наукових досліджень з правової природи і її розмежування з суміжними категоріями. Правова невизначеність провокує ризики для учасників нових, специфічних суспільних відносин, «тінізацію» операцій та розрахунків, що відповідно виводить цей вид діяльності із сфери оподаткування. За цих умов, сформульовано бачення автора у поступовому, комплексному та кілька етапному підході у вирішенні питань регулювання.

Постановка проблеми. Нестабільність світової економіки, її глобалізація, різноманітність у сприйнятті цих процесів різними поколіннями, зміни настроїв суспільства породжує недовіру до традиційних фінансових інституцій, що у свою чергу впливає на зростання інтересу до автономних інноваційних фінансових систем. Зрозуміло, що йдеться про ринок криптовалют, платіжні операції на якому гуртуються на P2P –технологіях (англ. Peer-to-peer – рівний до рівного), інтерес до яких посилюється можливістю виходу із під тиску регулятора. Повна правова невизначеність, не розмежованість з суміжними категоріями як криптовалют створює комфорт для «тінізації» криптовалютних бірж, майнінгу та водночас провокує незахищеність, ризики для учасників нових, специфічних суспільних відносин. За цих умов, очевидним є актуальність питання як Україні інтегруватись в уже існуючу світову систему регулювання криптовалют та виробити своє національну програму комплексного розвитку.

Результати досліджень. Останнім часом, інтерес до тематики вдосконалення державного регулювання діяльності суб'єктів фінансового сектору посилюється, про що свідчить чисельні публікації, законодавчі ініціативи, експертні висновки. Ця проблематика стала предметом дослідження багатьох науковців - І. А. Бланка, Р. Й. Бачо, О. В. Клименко, В. І. Міщенко, С.В. Науменкова, В. І. Полюховича, Л. А., Савченко, В. П. Ходеківської, О. Барановського, Я. Шумелди, Т. Пікуса та інших. Також, інтегрування державної політики та економіки у систему Європейських стандартів передбачає реформування фінансової системи, важливою складовою якої є фінансовий ринок. З іншого боку, «цифровий переворот» та поява на його основі нового сегменту фінансового ринку – криптовалюти ще більше «зміцнили» увагу до цього майже неочікуваного явища. Вивчення криптовалюти розпочалося у 1980-ті роки, тому питання дослідження їх розвитку є відносно новим. Еволюції та функціонуванню криптовалют присвячені праці таких вчених, як Е. Андроулакі, С. Капкун, О. Караме, М. Роечлін, Т. Счерер (Androulaki et al., 2013; Gervais et al., 2015), М. Андручович, Д. Джембовські, Л. Мазурек (Andrychowicz et al., 2014), Д., М. Гражек, Н. Коуртоїс, Р. Наїк (Courtois et al., 2014), Г. Максвелл (Maxwell, 2013), А. Герваїс, Д. Грубер (Gervais et al., 2015), О. Галицький, О. Мороз, А.Н. Бегер, Д.Н.Лскавян, Е.Мак, К.В.Нікітін, Е.Сейтим Айганім,

К.В. Сомік, А.В.Федоров Д.Б. Фролов,О.П.Чунарев. Однак проблематика дослідження розвитку криптовалют в Україні залишається недостатньо вивченою вітчизняними вченими, що й зумовлює актуальність наукових пошуків [7].

Як констатують науковці та практики, до 2018 року у світі створено понад 1800 різних криптовалют, ринок який динамічно розвивається. Україна ввійшла до ТОП-10 країн світу за кількістю користувачів, а щоденні обсяги торгів ними із використанням гривні сягають \$1,9 млн. Учасниками ринку є криптовалютні біржі, онлайн- та оффлайн обмінники, майнери та компанії-емітенти власних криптовалют (токенів). В Україні зареєстровані криптовалютні біржі KUNA і BTC TRADE, Trade UA. Тільки на трьох топових біржах в Україні щодня продають і купують цифрові активи на суму близько \$ 1,9 млн. Так, за 2017-2018 роки компаніями з українським походженням було створено 25 криптовалют, а обсяг залучених через ICO коштів склав понад \$99 млн. в еквіваленті. Загалом, за експертними оцінками, розмір сегменту майнінгу криптовалют в Україні перевищує \$100 млн. Держслужбовці, в тому числі народні депутати, вже активно декларують біткоїн. Отже, слід визнати, криптовалюти, blockchain – це реальність, і державі слід негайно визначитися з правилами взаємодії та взаємовідносин у сфері, яка має потужний потенціал.

Оцінка цього ринку є надзвичайно проблематичною, оскільки добута криптовалюта відразу стає частиною глобального ринку і не має географічної прив'язки. Водночас, багато вітчизняних установ, пропонують послуги з «майнінгу» встановлення майнінгових ферм «під ключ» або оренди потужностей для майнінгу. За експертними оцінками, розмір цього сегмента майнінгу може досягати \$100 млн. Майнінг (mining) – діяльність зі створення нових структур для забезпечення функціонування криптовалютних платформ. У мережах криптовалют, майнінг – це перевірка транзакцій. Крім того, це процес рішення криптографічних головоломок з використанням комп'ютера або спеціалізованих пристроїв. За допомогою майнінгу здійснюється процес обробки транзакцій, емісія нових монет в мережу. Майнінг може проводитись індивідуально чи об'єднанням майнерів, тобто людей, які «видобувають» криптовалюту [4]. У наслідок, компанії, що залучаються до сфери криптовалют офіційно не зареєстровані, а не прогнозованість дій контрагентів та державних органів у відносинах з учасниками ринку криптовалют породжує чисельні перешкоди для їхньої цивілізованої діяльності, найбільш поширеними серед яких насамперед є – законність їх діяльності, проблеми з банківським обслуговуванням, невизнання смарт-контрактів тощо. Поява криптовалют – це ознака цифрової економіки, і дієвий інструмент протидії корупції.

Ключова проблема – невизначеність правового статусу криптовалют, операцій з ними та оподаткування. «Що таке криптовалюта? Це валюта чи товар? Чи підлягають операції з нею оподаткуванням ПДВ? Чи необхідні криптовалютним біржам ліцензії? Чи можна фінансувати криптовалютою тероризм? З'ясувалося, що немає єдиного підходу до роботи з криптовалютами: думки регуляторів відрізняються від юрисдикції до юрисдикції (навіть існують протиріччя між державними органами однієї країни). Ключові питання залишаються без відповіді, що підштовхує правоохоронні органи до власного тлумачення та вжиття заходів. Не визначаючи правовий статус цифрових грошей, важко навіть встановити правила податкового обліку для доходу (або прибутку), отриманого в криптовалюті. Фактично криптовалюта знаходиться в правовому вакуумі.

Розглянувши міжнародний досвід законодавчого регулювання питання функціонування криптовалют можна зробити висновок, що на сьогодні не існує єдиного законодавчого регулювання криптовалютної діяльності. Ця проблема характерна для більшості країн світу. Діяльність криптовалютних бірж, майнінг та виведення у сферу фіату в основному нерегульовані на державному рівні. Органи регулювання сфери запобігання незаконним

7. Використання криптовалют в сучасних економічних системах України: перспективи та ризики □ С.В. Васильчак¹, М.В. Куницька-Іляш², М.П. Дубина Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького, 2017, т 19, № 76

8. Міжнародний досвід законодавчого регулювання питання функціонування криптовалют, криптовалютних бірж, майнінгу та виводу в фіат Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно - дослідницьким центром на запит народного депутата України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/publications/65.pdf>
Рецензовано науковим керівником Єрмошенко М.М., д.е.н., професор

УДК 336.741.24

Преснякова Елена Владимировна

к.э.н., доцент, зав. сектором промышленной политики,
ГНУ «Институт экономики НАН Беларуси»
e-mail: prasniakova@tut.by

Мартынович Павел Александрович

аспирант, ГНУ «Институт экономики НАН Беларуси»
e-mail: docker0@gmail.com

ПОЧЕМУ ЦЕНТРАЛЬНЫЕ БАНКИ МОГУТ СОЗДАТЬ СОБСТВЕННЫЕ ЦИФРОВЫЕ ВАЛЮТЫ?

Исследованы перспективы внедрения цифровых валют центральными банками различных стран мира, возможные причины их появления, а также, что это может принести каждой стране в будущем. Причины оказались разными: от привлечения дополнительных резидентов в страну до привлечения инвестиций и необходимости избегания санкционного давления, восстановления финансовой системы страны. Сделан вывод о том, в каких странах в первую очередь стоит ожидать появления цифровых валют.

Технологическое развитие, усилия по борьбе с преступностью и внедрение отрицательных процентных ставок привели к уменьшению использования наличных средств в мире. Некоторые правительства активно пытались продвинуть эту тенденцию, как пример, инициатива Индии по драматической демонетизации в 2016 году. В более развитых странах стремление к безналичному обществу неравномерно; в то время как Соединенные Штаты, Германия и Япония по-прежнему привязаны к физическим деньгам, более трети шведов говорят, что они вообще не используют наличные деньги.

Появление частных криптовалют, вероятно, окажет еще большее влияние на текущую денежную систему в мире. Биткойн, впервые появившийся в 2008 году, вызвал беспокойство у правительств, поскольку национальные финансовые органы практически не контролируют валюту, которая может стать средством платежа в их экономике. По мере того, как использование наличных денег уменьшается, чиновники опасаются, что криптовалюты могут вскоре заполнить эту пустоту. Опасаясь неплатежеспособности банков, особенно в связи с финансовым кризисом 2008 года и невозможности безопасно хранить богатство в наличных деньгах, все больше и больше людей имеют основания обратиться к биткойну или к одной из своих многочисленных производных. Правительства могут в результате потерять способность влиять на денежную массу в первый раз с тех пор как они установили монополию на выпуск банкнот и монет центральным банкам.